

Beleidsplan

2012

2015

samenwerken klompenpaden musea adviseren
erfgoed vrijwilligers archieven natuurverenigingen
publiek ondersteunen monumenten amateurhistorici
onderwijs provincie utrecht knotgroepen archieven
ontwikkelen landgoedeigenaren uitvoeren publiek
verbinden archeologie instellingen grondbezitters
landschap kunst agrariërs waterschappen vrijwilligers
welstand cultuur coördineren natuurverenigingen

LANDSCHAP ERFGOED UTRECHT

Uitgave: Landschap Erfgoed Utrecht
juni 2011

Landschap Erfgoed Utrecht
Bunnikseweg 25
3732 HV De Bilt
Postbus 121
3730 AC De Bilt
T 030 220 55 34
F 030 220 55 44
E info@landschaperfgoedutrecht.nl
www.landschaperfgoedutrecht.nl

Inhoud

Voorwoord		pagina 4
Inleiding		pagina 5
Hoofdstuk 1	Landschap Erfgoed Utrecht: partner van de provincie Utrecht	pagina 6
Hoofdstuk 2	Landschap Erfgoed Utrecht: een verbindende organisatie	pagina 8
	2.1 Missie, visie en doelen	pagina 8
	2.2 Organisatiekenmerken	pagina 11
	2.3 Netwerk	pagina 13
	2.4 Activiteiten voor organisatie, netwerk en publiek	pagina 14
Hoofdstuk 3	Landschap Erfgoed Utrecht in uitvoering	pagina 16
	3.1 Uitvoeringsprogramma: Natuur van het agrarisch cultuurlandschap	pagina 16
	3.2 Uitvoeringsprogramma: Elementen van het agrarisch cultuurlandschap	pagina 18
	3.3 Uitvoeringsprogramma: Erven en linten	pagina 20
	3.4 Uitvoeringsprogramma: Landgoederen en buitenplaatsen	pagina 22
	3.5 Uitvoeringsprogramma: Collecties en verhalen	pagina 24
	3.6 Uitvoeringsprogramma: Onderwijs	pagina 26
	3.7 Uitvoeringsprogramma: Routes	pagina 28
Hoofdstuk 4	Landschap Erfgoed Utrecht onderweg naar de toekomst	pagina 30

‘Samen zorgen voor het waardevolle landschap en erfgoed van de provincie Utrecht om er nu en in de toekomst van te kunnen genieten.’

Voorwoord

In dit beleidsplan schetsen wij de ambitie van Landschap Erfgoed Utrecht (LEU) voor de periode 2012-2015: dat waar we voor staan en voor gaan.

De aangekondigde bezuinigingen van de overheid op natuur, landschap, cultuur en cultureel erfgoed lijken echter een streep te zetten door een deel van de ambities van LEU. LEU ontvangt de komende jaren veel minder geld dan voorheen om haar doelen te realiseren. Sommige doelen die wij nastreven moeten zelfs geheel 'in de ijskast' worden gezet.

Ondanks de wetenschap van forse bezuinigingen op ons werkbudget, kiezen we er voor ons beleidsplan niet nu al geheel daarop in te richten en af te stemmen. Natuurlijk zijn de financiële mogelijkheden randvoorwaardelijk voor wat we uiteindelijk ieder jaar kunnen uitvoeren. Maar we zouden landschap en cultureel erfgoed tekort doen als we ons hierdoor volledig zouden laten leiden. LEU staat voor de belangen van erfgoed en landschap in de provincie Utrecht. Daarbij hoort een krachtige ambitie. Een

ambitie die nodig is om kansen en nieuwe financiële mogelijkheden die zich de komende jaren ongetwijfeld weer gaan voordoen te verzilveren.

Voor nu is het echter de uitdaging om uit dit beleidsplan minstens die ambities en de daarbij behorende activiteiten te kiezen en uit te voeren die de kern en de kracht van LEU vertegenwoordigen. En die ook bepalend zijn voor de toekomst van LEU, om van grote betekenis te blijven voor landschap en erfgoed in de provincie Utrecht.

Ik hoop van harte dat u tijdens het lezen van dit beleidsplan onze ambities herkent en erkent. Binnen de grenzen van wat haalbaar is zullen wij ons inspannen om wat op papier staat naar de praktijk te vertalen.

Frans ter Maten,
Directeur Landschap Erfgoed Utrecht

Inleiding

Bijna vier jaar geleden is Landschap Erfgoed Utrecht ontstaan uit een fusie tussen Landschapsbeheer Utrecht en Erfgoedhuis Utrecht. De organisatie heeft inmiddels een duidelijke identiteit gekregen. LEU is herkenbaar door haar integrale aanpak van erfgoed en landschap. En door haar vermogen om netwerken en samenwerkingsverbanden voor erfgoed en landschap te creëren en in stand te houden; een infrastructuur. LEU is daarnaast sterk in het vertalen van plannen en wensen van overheden en andere partijen in concrete activiteiten.

Het werkveld van landschap en erfgoed is breed. Dit heeft als risico een grote versnippering van aandacht en werkzaamheden. Dat is op den duur niet efficiënt en leidt uiteindelijk tot verlies van kwaliteit. LEU heeft daarom de behoefte aan meer focus. Om dat te bereiken is dit beleidsplan geschreven. Zoals gezegd, met een gezonde ambitie.

Het beleidsplan begint met een korte weergave in hoofdstuk 1 van de wensen van de provincie Utrecht, als belangrijkste subsidiegever. De provincie heeft in hoofdlijnen aangegeven wat zij van LEU als (uitvoerings)organisatie vraagt. Voor LEU is dit kaderstellend.

Vervolgens beschrijven we de 'kern en kracht van LEU' als verbindende organisatie in hoofdstuk 2. De essentie van de 'kern en kracht van LEU' is die van verbinder, adviseur, ondersteuner, ontwikkelaar en coördinator van netwerken en samenwerkingsverbanden op het gebied van erfgoed en landschap in de provincie Utrecht. Dit vormt het hart van de organisatie. Deze basis is het resultaat van jarenlang investeren in netwerken en mensen, met kennis van

zaken en deskundigheid op het gebied van landschap en erfgoed.

In hoofdstuk 3 beschrijven wij de uitvoeringsprogramma's van LEU voor de komende vier jaar. Het zijn de op onze ambities gestoelde plannen die uitsluitend kunnen worden opgepakt en uitgevoerd mits de infrastructuur is geborgd en kennis en deskundigheid aanwezig zijn. De keuze welke uitvoeringsprogramma (of delen daarvan) worden opgepakt, wordt jaarlijks bepaald op basis van de wensen van de subsidiegever(s), de financiële mogelijkheden, de urgentie en het effect voor landschap en erfgoed.

Tot slot wordt in hoofdstuk 4 beschreven met welke bezuinigingen Landschap Erfgoed Utrecht te maken krijgt. Tevens wordt beschreven hoe de vertaling van dit beleidsplan naar de jaarlijkse werkplannen wordt gemaakt.

Wij zijn ons zeer bewust van de dynamische wereld om ons heen, meer nog dan enkele jaren geleden. Deze dynamische wereld is medebepalend voor het werk dat wij kunnen doen en soms zelfs voor de manier waarop wij dat doen. Wij hebben bij de opstelling van dit beleidsplan uiteraard rekening gehouden met de relevante trends en ontwikkelingen. LEU heeft altijd haar voelhorens uitstaan om trends en ontwikkelingen in de maatschappij te signaleren die van invloed zijn op ons werkveld en zonodig te vertalen naar beleid, werk, positie en rol in de samenleving. Daarmee is duidelijk dat dit beleidsplan richting geeft, maar dat we ons beleid en onze werkwijze voortdurend toetsen aan de ontwikkelingen om ons heen.

1. Landschap Erfgoed Utrecht: partner van de provincie Utrecht

Landschap Erfgoed Utrecht ontvangt het grootste deel van haar subsidie van de provincie Utrecht. Een deel van deze subsidie (de basissubsidie) wordt met een inhoudelijke opdracht in een kaderbrief langjarig toegezegd. Vooruitlopend op de kaderbrief hebben de provincie Utrecht en LEU op 23 juni 2010 de contouren van de komende meerjarenafpraak in een bestuurlijk document vastgelegd. Daarnaast heeft de provincie nieuw beleid voor erfgoed en landschap opgesteld waarin inhoudelijke prioriteiten zijn aangegeven voor de komende jaren. In onderstaande alinea's staan de belangrijkste elementen uit de bestuurlijke afspraken en het provinciale beleid beschreven. Deze zijn richtinggevend voor dit beleidsplan. Het betreft hier deels citaten uit de beschreven vragen en wensen van de provincie Utrecht.

Algemeen

De provincie Utrecht ziet Landschap Erfgoed Utrecht als dé partij om uitvoering te geven aan provinciaal beleid op het gebied van landschap en erfgoed. Daarbij ligt de nadruk op ondersteunende en verbindende taken:

Advies en begeleiding

LEU verbindt overheden, onderwijsinstellingen, vrijwilligers(groepen) en beheerders van erfgoed en landschap en ondersteunt ze bij het uitvoeren van hun taken, met accent op samenwerking tussen de diverse groepen.

Scholing en deskundigheidsbevordering

LEU waarborgt een professioneel basisniveau van erfgoed- en landschapsbeheer.

Coördinatie en afstemming

LEU is de verbindende factor in het Utrechtse veld van erfgoed en landschap en coördineert als koepelorganisatie projecten en activiteiten die de spankracht van afzonderlijke instellingen te boven gaan.

Ontwikkeling en experiment

LEU bevordert innovatie in behoud, ontwikkeling en publieksbereik van erfgoed en landschap.

Promotie en marketing

LEU bevordert betrokkenheid van inwoners en bezoekers van de provincie Utrecht bij het erfgoed en landschap van de provincie. LEU zet zich actief in om de waarde en de geschiedenis van het erfgoed en landschap onder de aandacht te brengen.

Kennis vergaren en uitdragen

LEU voert kennistaken uit op het terrein van het Utrechtse erfgoed en landschap.

Inhoudelijk

De provincie Utrecht geeft op hoofdlijnen aan waar LEU primair de focus op zou moeten leggen:

- Actief versterken van de Cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS), met accent op buitenplaatsen en landgoederen, het agrarisch productielandschap en militaire landschappen.
- Actief versterken van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het Utrechtse landschap met het accent op de Nationale Landschappen.
- Actief meewerken aan de uitvoering van leefgebiedenbenadering, weidevogelbeheer en subsidieregelingen voor landschap.

Financieel

De provincie Utrecht ziet LEU als preferred supplier voor een samenhangend takenpakket waarvoor een periode van vier jaar afspraken over worden gemaakt. Daarnaast erkent en waardeert de provincie het maatschappelijk ondernemerschap van LEU om aanvullende gelden aan te boren voor de realisatie van haar doelen. Hiervoor zijn de volgende afspraken van belang:

- LEU brengt organisatorisch en boekhoudkundig een strikte scheiding aan tussen de activiteiten die worden bekostigd uit de basissubsidie en de overige activiteiten. Om in aanmerking te komen voor staatssteun, moet LEU kunnen aantonen dat de basissubsidie niet bijdraagt aan de uitvoering van projecten (voor provincie of voor derden) die daarbuiten vallen. Als gevolg daarvan kan LEU als potentiële projectuitvoerder alleen op basis van

Wat kunnen we in Nieuwersluis doen om het dorp 'tastbaarder' te maken? Deze vraag hebben we aan Landschap Erfgoed Utrecht voorgelegd. We hebben in Nieuwersluis het hoornwerk van de kazerne en het fort, de historische schootsvelden en de mensen die hier leven en werken. Het dorp wordt gekleurd door de erfenis van W.G. van de Hulst: schilderijen, tekeningen, teksten, beelden, maar ook architectuur. W.G. van de Hulst bouwde drie huizen in Nieuwersluis, waaromheen we nu het wandelpad laten lopen. Landschap Erfgoed Utrecht heeft direct zeer enthousiast en constructief meegewerkt aan de voorbereiding van dit project en zal ook voor de uitvoering zorgdragen.

Nieke Strijland, voormalig bestuurslid vereniging Nieuwersluis Bestaat

marktconforme tarieven een opdracht of een subsidie aanvaarden.

- Alle activiteiten die binnen de basissubsidie vallen, vormen een samenhangend pakket dat in zijn geheel wordt aangemerkt als 'diensten van algemeen economisch belang' (DAEB) die wegens 'marktfalen' zonder overheidssubsidie niet zouden worden uitgevoerd. Dit om te voldoen aan de Europese regelgeving voor staatssteun.

Landschap Erfgoed Utrecht kan zich hierin goed vinden. Deze inhoudelijke en organisatorische vragen en financiële voorwaarden bevestigen de kernwaarden van LEU en geven globaal richting. In overleg met de provincie Utrecht wordt op basis hiervan per jaar bekeken welke onderdelen in dat jaar de meeste aandacht moeten krijgen. Belangrijk daarbij is dat de discussie gaat over wat er bereikt zou moeten worden. LEU kan zelf bepalen hoe de gestelde doelen het best kunnen worden bereikt. Vanzelfsprekend is dit alleen succesvol bij een open dialoog tussen provincie en LEU.

2. Landschap Erfgoed Utrecht: een verbindende organisatie

Het fundament van Landschap Erfgoed Utrecht wordt gevormd door een aantal elementen:

Missie, visie en doelen

Organisatiekenmerken

Netwerk

Activiteiten voor organisatie en netwerk

De manier waarop wij aan deze elementen invulling geven, bepalen de kern en kracht van onze organisatie: LEU als verbindende organisatie. In onderstaande paragrafen gaan wij hier nader op in.

2.1 Missie, visie en doelen

De missie van LEU geeft identiteit aan onze organisatie; ze vormt ons bestaansrecht. Onze missie is waar wij voor staan. Uit de missie vloeit een visie voort die ons toekomstbeeld beschrijft; de manier waarop we onze missie uitgevoerd wensen te zien. Uit de missie en visie worden de (lange termijn) doelen gedistilleerd. Gezamenlijk vormen ze het referentiepunt bij de keuze en uitvoering van de activiteiten van onze organisatie.

Missie

De missie van Landschap Erfgoed Utrecht is:

‘Samen zorgen voor het waardevolle landschap en erfgoed van de provincie Utrecht om er nu en in de toekomst van te kunnen genieten.’

Visie

De provincie Utrecht heeft veel om van te houden; of het nu om cultureel erfgoed, landschap of natuur gaat. Inwoners, recreanten, toeristen en eigenaren genieten en profiteren ervan. Het zijn belangrijke voorwaarden voor een goed economisch klimaat en een hoogwaardige woon- en leefomgeving.

LEU vindt dat voor het zeker stellen van een hoogwaardige woon- en leefomgeving mensen zelf het beste instrument zijn. LEU wil mensen daarom de liefde voor het landschap en erfgoed bijbrengen. Dat doet zij door samen met kenners en liefhebbers betekenis te geven aan de zaken die het waard zijn om te behouden. LEU is ervan overtuigd dat als inwoners, eigenaren, bezoekers, gemeenten en provincie zich met hoofd en hart betrokken voelen bij wat er om hen heen gebeurt, zij zich op den duur gaan gedragen als ‘eigenaar’ van hun omgeving. En dat zij zich van daaruit (verder) actief zullen gaan inzetten om het waardevolle ervan te behouden, te versterken of over te dragen. LEU wil dit mede bereiken door (zoveel mogelijk) in samenwerking met hen het landschap en erfgoed te beheren, te ontwikkelen en te behouden. Daarnaast willen we een bewustwordingsproces op gang brengen door mensen de verhalen van dat landschap en erfgoed te (laten) vertellen en hen het landschap en erfgoed te laten ervaren door het toegankelijk te maken. Dit moet in onze visie al beginnen bij het aanspreken van de jeugd. Bijvoorbeeld via erfgoededucatie in hun nabije woonomgeving.

Op onze basisschool werken we graag met projecten uit de Erfgoedleerlijn. Doordat het om erfgoed uit de eigen omgeving gaat, zijn de kinderen enorm betrokken. Ze worden verrast met interessante informatie en activiteiten. Je ziet de beleving in de ogen van de jongste kinderen als een vertelkoffer opengaat en de 'eigenares' vertelt over haar erfgoedschat. Je ziet het ook bij de middenbouwers, de 'verzamelaars', als ze een eigen museum van erfgoedvoorwerpen inrichten. Het enthousiasme van de bovenbouwers bij de excursie naar een historisch monument is onvergetelijk. Ons erfgoed is het waard om bewaard en verteld te worden: het maakt kinderen en volwassenen rijker in hun beleven.

Dhr. H. Koster, directeur Willem Teellinckschool, Achterberg

Landschap Erfgoed Utrecht heeft ons begeleid in het proces rond de herinrichting (na restauratie) van het ensemble van kerk, de voormalige pastorie, de grafkapel en het kerkhof. We hebben gemerkt dat Landschap Erfgoed Utrecht een sterk bij het onderwerp betrokken club is. Hun kennis van subsidieproblematiek, het opzetten van een subsidieaanvraag en de kennis van mogelijke subsidiegevers bood ons grote toegevoegde waarde. De medewerkers van Landschap Erfgoed Utrecht zijn resultaatgericht en bieden maatwerk. Tenslotte hebben ze een goed gevoel voor de mogelijkheden die er zijn om de verschillende betrokken partijen met elkaar te verbinden.

Co Baas, bestuurslid van de parochie van de Heilige Michaël, Schalkwijk

Doelen

De (lange termijn) doelen zijn een uitwerking van de missie en visie. Zij geven richting aan al onze activiteiten.

Verbeteren van behoud en beheer van landschap en erfgoed

Met behoud en beheer van landschap en erfgoed in het landelijke en stedelijke gebied dragen we bij aan een vitale en aantrekkelijke provincie. Daarbij staat samenwerking met inwoners van Utrecht, overheden en instellingen voorop.

Bevorderen dat landschap en erfgoed richtinggevend zijn bij maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen

LEU wil dat landschap en erfgoed richtinggevend zijn bij maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen. Juist hier is het begrip 'ruimtelijke kwaliteit' van belang, omdat deze bij allerlei (ruimtelijke) ontwikkelingen vaak onder druk komt te staan. Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen goed ondersteund worden met activiteiten voor landschap en erfgoed of met kennis ervan. LEU heeft een belangrijke rol als 'verbinder' van 'mensen uit de praktijk' met de beleidsmakers van de overheid.

Vergroten van publieksbewustzijn en publieksbetrokkenheid bij de waarde van landschap en erfgoed

LEU brengt kennis van en waardering voor landschap en erfgoed over aan mensen, zodat zij er de waarde van leren kennen en ervan kunnen genieten. Zo ervaren zij dat zij met hun handelen zelf invloed op hun leefomgeving hebben. Dit versterkt het gevoel van betrokkenheid bij hun werkomgeving of woonplaats. Hieruit ontstaat een gevoel van 'eigenaarschap' voor de leefomgeving. Op die manier draagt een groter publieksbewustzijn en meer publieksbetrokkenheid bij landschap en erfgoed bij aan een breder draagvlak voor behoud en beheer.

Werken aan toegankelijkheid van het landelijke gebied

Betrokkenheid bij de leefomgeving ontstaat wanneer mensen er daadwerkelijk van kunnen genieten. Of het nu gaat om een fietstocht of een wandeling door het cultuurlandschap; landschap en erfgoed moeten letterlijk toegankelijk zijn. Dat gebeurt op een manier die is afgestemd op de doelgroep. Met de realisatie van een betere toegankelijkheid voor bewoners, toeristen en recreanten heeft LEU aandacht voor zowel mensen die dichtbij huis van de omgeving willen genieten, als mensen die daarvoor een grotere afstand willen afleggen.

In december 2010 ontvingen wij als Historische Kring Nieuwegein de tijdelijke museumregistratie voor ons museum Warsenhoeck. Het aanbod van Landschap Erfgoed Utrecht om ons met advies en begeleiding bij te staan om de voorlopige museumregistratie te verwerven, hebben wij met beide handen aangepakt. Zonder hun hulp was dit nooit gelukt. We ervaren de samenwerking met Landschap Erfgoed Utrecht als zeer prettig en cursussen van Landschap Erfgoed Utrecht worden door onze leden als zeer zinvol ervaren!

Peter Stennekes, secretaris Museum Warsenhoeck

2.2 Organisatiekenmerken

Landschap Erfgoed Utrecht is een organisatie met een aantal onderscheidende en unieke eigenschappen die op alle niveaus van het netwerk worden ingezet.

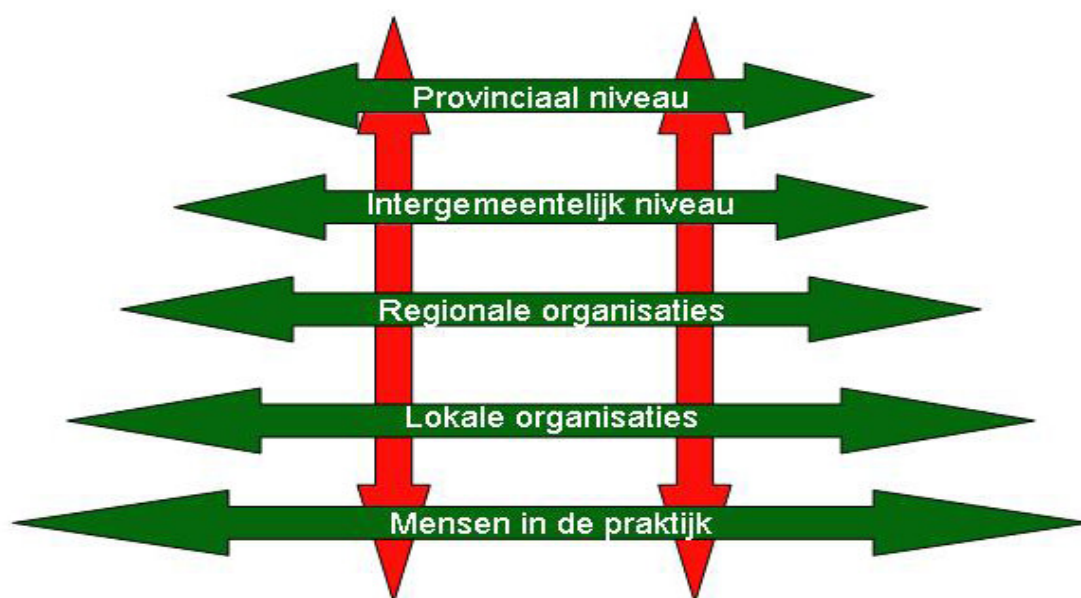
LEU heeft unieke en praktisch toepasbare kennis in huis

De expertise van LEU beslaat een breed spectrum. Of het nu gaat om weidevogelbeheer, klimaatbeheersing in regionale musea, het inrichten van streekkei-erven, erfgoededucatie, landschapsbeheer of vrijwilligerswerk: LEU beschikt op al deze vlakken over gedegen kennis. Die veelzijdigheid maakt ook dat activiteiten nooit vanuit één invalshoek worden uitgevoerd, maar altijd vanuit de kenmerkende integrale aanpak van de organisatie. Hoewel LEU niet de enige organisatie is die zich hiermee bezighoudt,

staat zij wel op een unieke plek in het speelveld. Dankzij haar uitvoeringsexpertise heeft zij een voortrekkersrol verworven in het beheer, behoud en de ontwikkeling van landschap en erfgoed.

LEU is goed in het verbinden van mensen (1+1=3)

Doordat LEU als geen ander op de hoogte is van wat er speelt en veel vertrouwen heeft van partijen, kan zij partijen die zich inzetten voor landschap en erfgoed bijeen brengen (verbinden) die elkaar afzonderlijk vrijwel zeker niet hadden gevonden. Dat gebeurt op verschillende niveaus. Of het nu gaat om lokale of regionale overheden, particulieren of erfgoed- en landschapsinstellingen. Doordat ze gaan samenwerken en hun slagkracht versterken, ervaren zij dat door gezamenlijke inspanningen activiteiten naar een hoger niveau kunnen worden getild.

Landschap Erfgoed Utrecht is een optimale 'verbinder', zowel horizontaal als verticaal

Landschap Erfgoed Utrecht timmert behoorlijk aan de weg van landschap en cultuurhistorie en ik merk dat wij haar in de Utrechtse Waarden bijna niet voor kunnen blijven. De grote kracht van de samenwerking tussen Landschap Erfgoed Utrecht en de gemeentelijke landschapscoördinatoren is het delen van kennis en het realiseren van papieren plannen in de groene werkelijkheid: denk aan de aardkundige routes, het herstel van de Tiendweg, de Monitor Kleine Landschapselementen en het onderhoud van boomgaarden. Als morgen de wereld vergaat, planten we vandaag nog een boom! (vrij vertaald naar Luther)

Klaas-Hemke van Meekeren, landschapscoördinator, gemeente Montfoort (tevens teamlid Utrechtse Waarden)

LEU inspireert mensen om zelf aan het werk te gaan

LEU staat met haar activiteiten midden in de maatschappij, maar treedt in het algemeen zelf niet op de voorgrond. Ze zorgt ervoor dat mensen zélf de vruchten van hun werk kunnen plukken. De mensen zelf zijn zichtbaar en verbinden zich aan het eindresultaat, waarmee 'eigenaarschap' weer dichterbij komt. Dat blijkt alleen al uit het feit dat maar liefst 3.500 vrijwilligers zich actief inzetten voor erfgoed en landschap. Dankzij deze vrijwilligers heeft LEU doorlopend haar voelhorens uitstaan in de samenleving. Zo kan accuraat worden ingesprongen op wat er onder de inwoners van de provincie Utrecht leeft.

LEU is sterk in het omzetten van beleid in tastbare uitvoeringsresultaten

De kennis en menskracht van LEU worden benut om provinciaal en gemeentelijk beleid te vertalen naar concrete uitvoering. Alle activiteiten van LEU zijn gericht op het behalen van zichtbare resultaten.

LEU verbindt erfgoed en landschap op integrale wijze

LEU is tot nu toe de enige provinciale organisatie in Nederland die erfgoed en landschap integraal benadert. Hiermee is zij een voorbeeld en inspiratiebron voor andere provincies in hun zorg voor de leefomgeving.

Landschap Erfgoed Utrecht: facts & figures (2011)

- Aantal medewerkers: 59 (43,4 fte)
- Totale begroting: € 4.924.829
- Basissubsidie provincie Utrecht: € 2.067.491
- Overige financieringsbronnen: Agenda Vitaal Platteland, Nationale Postcode Loterij, fondsen, projectsubsidies en betaalde opdrachten van derden, zoals gemeenten en particulieren.
- De provincie Utrecht draagt in belangrijke mate bij aan projectinkomsten van LEU, vooral via de Agenda Vitaal Platteland: begroot € 2.251.763

Landschap Erfgoed Utrecht is een laagdrempelige en inspirerende organisatie die ons haar meerwaarde niet meer hoeft te bewijzen. Onder meer in projecten als de Canon van de Geschiedenis en het Oral Historyproject in het Kromme Rijngebied, bood Landschap Erfgoed Utrecht ons en de andere deelnemende historische verenigingen een platform waar we met elkaar in contact konden komen. Bovendien bracht Landschap Erfgoed Utrecht de broodnodige kennis en kunde in, in de veelal op vrijwilligers draaiende verenigingen. Wij hopen nog lang van deze expertise en ondersteuning gebruik te kunnen maken.

Norma Mulder, bestuurslid Historische Kring tussen Rijn en Lek

2.3 Netwerk

In het werkveld van landschap en erfgoed zijn (gelukkig) vele organisaties en mensen actief. Vaak op een specifiek deelgebied van landschap en erfgoed, vaak op kleine schaal en ook vaak als individu. Door organisaties en mensen bij elkaar te brengen en met elkaar te verbinden zijn netwerken ontstaan waar onder andere uitwisseling, scholing en samenwerking uit voortvloeien. LEU heeft de afgelopen decennia een groot scala aan netwerken opgebouwd, waarbinnen zij de 'spin in het web' is. Het is een uniek palet van netwerken dat in belangrijke mate bijdraagt aan het bereiken van provinciale doelen op het gebied van erfgoed en landschap. Deze netwerken zijn er niet vanzelf gekomen, daar is veel tijd en energie in gaan zitten. Om deze netwerken te behouden en waar nodig te versterken of verder te ontwikkelen is de komende jaren aandacht, tijd en kunde van LEU noodzakelijk. Voor LEU is dit de eerste prioriteit.

De belangrijkste netwerken (van organisaties en mensen) waarvoor LEU onmisbaar is en die voor LEU

onmisbaar zijn:

- Plaatselijke vrijwilligersgroepen voor natuur en landschapsbeheer
- Vrijwillige begeleiders van landschapsprojecten
- Lokale en regionale historische verenigingen
- Lokale en regionale (streek)musea
- Agrarische natuurverenigingen
- Agrariërs die meedoen aan landschapsbeheer en Klompenpaden
- Amateurarcheologen
- Scholen primair en voortgezet onderwijs
- Utrechtse gemeenten (bestuurlijk en ambtelijk)
- Gebiedscommissies
- Boerderij- en landgoedeigenaren
- Instellingen voor cultuureducatie

Deze netwerken spelen een belangrijke rol bij beheer, onderhoud en behoud van landschap en erfgoed. Via deze netwerken bereiken we onze partners en het brede publiek; de inwoners en bezoekers van de provincie Utrecht. Overigens doen we dit niet alleen via onze netwerken, maar ook via direct op het publiek gerichte activiteiten.

A Rocha is een christelijke beweging die zich inzet voor natuurbescherming. We werken wereldwijd aan kleinschalige projecten, sinds 2010 ook op de Utrechtse Heuvelrug. In korte tijd hebben we vier geslaagde natuurwerkdagen achter de rug met gemiddeld zo'n 20 vrijwilligers. Daaronder diverse scholieren die hun maatschappelijke stage doen. Zonder het gereedschap van Landschap Erfgoed Utrecht was deze vliegende start onmogelijk geweest! Eén mailtje is genoeg om het benodigde gereedschap thuis afgeleverd te krijgen. Dankzij Landschap Erfgoed Utrecht zijn we goed verzekerd en weten we alles over veiligheid. Ook zijn we onlangs getraind in EHBO. Al met al een geweldige stimulans voor een groep enthousiaste maar nog onervaren vrijwilligers.

Bert Roor, voorzitter, A Rocha Heuvelrug

2.4 Activiteiten voor organisatie, netwerk en publiek

Om onze doelen te bereiken is de instandhouding, uitbouw van en samenwerking met de netwerken van wezenlijk belang; zelfs randvoorwaardelijk voor de uitvoering van onze programma's. De belangrijkste werkzaamheden die nodig zijn om die netwerken op een goede manier draaiende te houden, te ondersteunen én daarmee ook het publiek te bereiken, zijn:

- Activiteiten voor vrijwilligers
- Activiteiten voor publieksbereik
- Activiteiten om gebiedsgericht en integraal te kunnen werken
- Kennis- en kwaliteitsmanagement
- Meerjaren uitvoeringsprogramma's (zie ook hoofdstuk 3)

Vrijwilligers

Zonder vrijwilligers kan veel van het werk aan het Utrechtse landschap en erfgoed niet worden gedaan. Bovendien inspireren vrijwilligers, met hun gedrevenheid en inzet, mensen om oog te hebben voor hun leefomgeving. Vrijwilligers zijn onze ambassadeurs voor natuur, landschap en cultuur van de provincie. Ze vertegenwoordigen een maatschappelijk kapitaal dat niet in geld valt uit te drukken. Het is daarom belangrijk om hen blijvend met landschap en erfgoed te verbinden.

LEU neemt een centrale rol in bij de inzet van vrijwilligers. Door bundeling en coördinatie schept LEU de randvoorwaarden voor vrijwilligers om hun bijdragen te kunnen leveren. LEU realiseert en stimuleert samenwerkingsverbanden tussen groepen vrijwilligers. De scholing en deskundigheidsbevordering vanuit LEU draagt bij aan de professionalisering van de structurele inzet van vrijwilligers. Vrijwilligerswerk speelt een rol in alle uitvoeringsprogramma's. Binnen LEU is een goede interne afstemming voor de inzet van vrijwilligers noodzakelijk. Een interne werkgroep adviseert projectleiders en management over het inzetten van vrijwilligers in uitvoeringsprogramma's.

Publieksbereik

Publieksbereik is een speerpunt in het provinciale beleid en een essentieel onderdeel van onze visie.

Het zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed en landschap vergroot de kwaliteit van de leefomgeving en stimuleert het eigenaarschap. LEU is een geschikte partij om de betrokkenheid van mensen bij hun leefomgeving effectief teweeg te brengen. Bij alles wat wij doen en ontwikkelen zetten wij stevig in op het bereiken van het publiek. Om mensen nú te laten genieten van landschap en erfgoed én om een toename te realiseren van publieksbewustzijn en -betrokkenheid bij de waarde ervan. Publieksbereik komt terug in alle uitvoeringsprogramma's, maar vooral bij Landgoederen en buitenplaatsen, Collecties en verhalen, Onderwijs en Routes. Een interne werkgroep bundelt kennis en ervaring op het gebied van publieksbereik en adviseert projectleiders en management hierover. Accent ligt in de komende jaren op het opdoen van ervaring met en het kennis doorgeven over de inzet van nieuwe media, waaronder mobiele en sociale media.

Integraal en gebiedsgericht werken

De provincie Utrecht heeft aangegeven het integraal en gebiedsgericht werken met betrekking tot landschap en erfgoed een belangrijk uitgangspunt te vinden. LEU ervaart dat door een integrale en gebiedsgerichte werkwijze de effectiviteit van activiteiten en projecten kan worden vergroot.

Voorbeelden zijn het benoemen van een (gebieds)coördinator per AVP-gebied (Agenda Vitaal Platteland), het Vechtsnoer-project en het project Erven van Utrecht. Wij willen deze werkwijze verder uitbouwen en versterken. Een bijzondere plek neemt ons Steunpunt voor Monumenten en Archeologie (het Stamu) in: een samenwerkingsverband met Welstand en Monumenten Midden Nederland (WMMN). Zij adviseert gemeenten hoe om te gaan met erfgoed in hun ruimtelijk beleid.

In alle programma's, behalve Onderwijs, is integraal en gebiedsgericht werken van belang.

We handhaven de bestaande structuur van gebiedscoördinatoren bij LEU, uiteraard inspelend op veranderingen in de ontwikkeling van de AVP-gebieden. Daarmee realiseren we een deskundige en actieve benadering van integraal en gebiedsgericht werken op zowel provinciaal als (inter)gemeentelijk niveau, om afstemming en samenwerking tussen de vele gebiedspartijen te vergroten. We verkennen welke inhoudelijke competenties verder moeten worden ontwikkeld om de doelen voor integraal en

Aan het plan voor de ontwikkeling van Het Vechtsnoer hebben we met alle betrokken partijen gewerkt via een groeidocument. Deze werkwijze bleek een gouden greep! Het organisch proces resulteerde in een breed gedragen origineel stuk dat een compleet nieuwe benaderingswijze van het museumdenken heeft opgeleverd: een museum zonder muren. Het landschap als museum met de gebouwen, mensen, verhalen en bewegingen. Landschap Erfgoed Utrecht heeft professioneel steun gegeven aan deze ontwikkeling, die een stevig fundament zet onder de activiteiten en ambities van de verschillende partijen. Een creatief en kwaliteitsvol traject.

Bestuur stichting Het Vechtsnoer

gebiedsgericht werken te realiseren, ook gezien de veranderende verhoudingen tussen onze verschillende partners en doelgroepen.

Kennis en kwaliteitsmanagement

Zonder inhoudelijke kennis kan LEU het provinciale beleid voor landschap en erfgoed niet uitvoeren. Wij zijn een kennisgedreven organisatie. Als expertisecentrum is het belangrijk om een hoog kwaliteitsniveau na te streven zodat we deze positie kunnen behouden. LEU is een gewaardeerde vraagbaak op het terrein van landschap en erfgoed en draagt deze kennis op veel manieren uit. LEU is ook een lerende organisatie: we leren zelf van de ervaring die we tijdens ons werk opdoen en door deze kennis met derden te delen en uit te wisselen. De kennis van LEU is geen doel op zich. LEU is geen onderzoeksinstituut. Onze kennis richt zich altijd op toepasbaarheid en vormt de basis voor ons uitvoerende, verbindende en ondersteunende werk.

Kennis- en kwaliteitsmanagement spelen een belangrijke rol in alle programma's en in de ondersteunende diensten. Voor een hoog niveau van kennis en kwaliteit is het nodig dat het beleid hiervoor stevig is verankerd in het dagelijkse werk van de organisatie. Het gaat daarbij om evaluatie van projecten en een actieve benadering van doelgroepen om klanttevredenheid te toetsen en verder te ontwikkelen. De hiervoor benodigde structuren en werkwijzen worden voortdurend doorontwikkeld. Om de resultaten van LEU goed inzichtelijk te maken, starten we een monitoringsprogramma waarmee we kunnen toetsen in hoeverre we onze lange termijn doelen bereiken.

Meerjaren uitvoeringsprogramma's

Veel activiteiten en projecten van LEU vertonen onderlinge samenhang. Door deze op elkaar af te stemmen levert dit winst op in tijd en kwaliteit. Om deze reden gaat LEU werken met meerjaren uitvoeringsprogramma's, waarin samenhangende activiteiten en projecten met elkaar worden gecombineerd. Soms langs de lijn van een - ook provinciaal benoemd - thema (ontwikkeling van erven en linten), soms langs de lijn van een concreet product (toegankelijkheid via routes). De provincie kan vanuit haar eigen werkwijze met programma's en thema's de aanpak van LEU via uitvoeringsprogramma's gemakkelijker herkennen, wat de aansluiting versterkt.

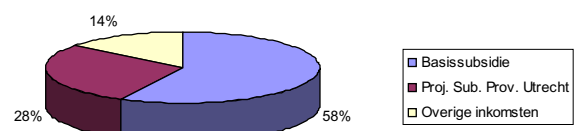
We concentreren ons op kansen in samenwerkingsverbanden en netwerken en op kansrijke projecten bij de formulering van uitvoeringsprogramma's. We richten ons minder op individuele ondersteuning. Per uitvoeringsprogramma wordt een programma-coördinator aangesteld. Deze onderhoudt contact met een logische gesprekspartner bij de provincie Utrecht voor een optimale afstemming van ambities, doelen en werkzaamheden. Per uitvoeringsprogramma zijn voor de komende vier jaar de urgentie, focus en doelen aangegeven (zie hoofdstuk 3).

De hierboven beschreven vijf belangrijkste werkzaamheden worden uitgewerkt in het jaarlijkse werkplan van LEU. Daarin worden de prioriteiten voor dat jaar vastgelegd en de bijbehorende financiën begroot. Tevens wordt, indien van toepassing, de wijze van monitoring vastgesteld en worden afspraken over de te behalen resultaten gemaakt. Dit gebeurt in overleg met de provincie.

Deze activiteiten worden voor een groot deel door de basissubsidie gedekt en werken uiteraard door binnen de uitvoeringsprogramma's. Daarnaast is er een belangrijke projectsubsidie voor het Stamu. Het grootste deel van de overige middelen bestaat uit de bijdrage van de Nationale Postcodeloterij. Voor de financiën is een grafische weergave van de kosten (begroting 2011) opgenomen per uitvoeringsprogramma. Dit is indicatief en geeft niet de situatie weer vanaf 2012.

Financiën

De organisatie-, netwerk- en publieksactiviteiten vertegenwoordigden in 2011 15% van de totale begroting van LEU (excl. bedrijfskosten), als volgt verdeeld:

3. Landschap Erfgoed Utrecht in uitvoering

Om de missie, visie en (lange termijn) doelen te bereiken werkt Landschap Erfgoed Utrecht met meerjaren uitvoeringsprogramma's. In de programma's krijgen de belangrijkste thema's van deze beleidsperiode een plek. Er zijn zeven uitvoeringsprogramma's. Deze zijn gekozen op basis van onze jarenlange ervaring met landschap en erfgoed; onze kennis van wensen en behoeftes in het veld, ons zicht op trends en ontwikkelingen in de maatschappij en onze toegevoegde waarde bij het bereiken van doelen voor landschap en erfgoed.

De uitvoeringsprogramma's brengen samenhang in de uitvoering van ons werk. In elk programma wordt gewerkt aan meerdere activiteiten die bij elkaar aansluiten.

De uitwerking van de programma's in activiteiten gebeurt in het jaarlijkse werkplan van LEU. Daarin worden de prioriteiten voor dat jaar vastgelegd en de bijbehorende financiën begroot. Tevens wordt de wijze van monitoring vastgesteld en worden afspraken over de te behalen resultaten gemaakt. Dit gebeurt in overleg met de provincie.

Hierna volgt op hoofdlijnen een beschrijving van de uitvoeringsprogramma's. Voor de financiën is een grafische weergave van de kosten (begroting 2011) opgenomen voor de uitvoering per programma. Deze zijn indicatief en geeft niet de situatie weer vanaf 2012.

3.1 Uitvoeringsprogramma: Natuur van het agrarisch cultuurlandschap

Urgentie

In de landbouw speelt schaalvergroting een steeds grotere rol. Voor het agrarisch cultuurlandschap betekent dit een toenemende bedreiging van de biodiversiteit. De mondiale trend van afnemende biodiversiteit is daarmee ook in Nederland actueel. Sterker nog, in ons land is de teruggang van biodiversiteit relatief gezien vergevorderd. Zo daalde de natuurwaarde van de landbouwgebieden tussen 1950 en 2000 van ongeveer 51 naar 17 % (bron: Planbureau van de leefomgeving).

De natuur die gerelateerd is aan het agrarisch cultuurlandschap is een 'vergeten thema'. Dit betekent dat bij veel ontwikkelingen op het platteland vaak geen rekening wordt gehouden met biodiversiteit als belangrijke factor voor de natuurlijke leefomgeving.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

LEU kan als verbindende organisatie een duurzame bijdrage leveren aan de invulling van het maatschappelijke middenveld voor behoud en beheer van natuur in het agrarisch cultuurlandschap. Deze

Gerrit Vink, voormalig coördinator Knotgroep Achtersloot en oud-bestuurslid Landschapsbeheer Utrecht

is door de provincie relatief laag ontwikkeld. LEU draagt bijvoorbeeld concreet bij aan de gebiedsgerichte benadering van leefgebieden, zoals dit succesvol wordt uitgevoerd in het beheer van weidevogels. De samenwerking met betrokken organisaties en vrijwilligers vraagt veel begeleiding en professionele ondersteuning. LEU kan met haar kennis en netwerk goed inspelen op nieuwe ontwikkelingen in het natuurbeleid van de provincie en het Rijk. LEU levert vanuit kennis en netwerk ook bijdragen aan nieuwe ontwikkelingen in het natuurbeleid van provincie en Rijk, zoals herijking Ecologische Hoofdstructuur (EHS), implementatie Kaderrichtlijn Water (KRW) en Europese Kaderrichtlijn Bodem (KRB), Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), Akkoord van Utrecht.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn onder andere plaatselijke vrijwilligersgroepen voor natuur en landschapsbeheer, agrarische natuurverenigingen, agrariërs, gebiedscommissies, gemeenten en eigenaren.

Focus

De komende vier jaar staan verbetering van natuurkwaliteit en –diversiteit (soorten, leefgebieden, weidevogels, enz.) en ontwikkeling van groenblauwe dooradering van het agrarisch cultuurlandschap voor LEU centraal.

Doelen

- Behoud en ontwikkeling van de meest kenmerkende en waardevolle soorten per agrarisch cultuurlandschap. Dit gebeurt door middel van fysieke ingrepen volgens de leefgebiedenbenadering.
- Verbeteren van kennis en (beheer)vaardigheden over agrarische biodiversiteit volgens de leefgebiedenbenadering bij agrariërs, Agrarische Natuurverenigingen (ANV's), vrijwilligers, gemeenten en waterschappen.
- Introductie van het 'ensembledenken' (integreren van rode, groene en blauwe elementen) bij beleidsmakers en uitvoerders in de praktijk.

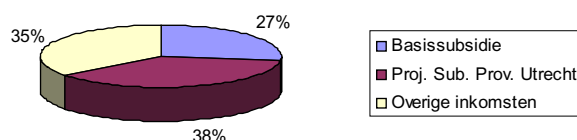
Realiseren van de genoemde doelen gebeurt door samenwerking met genoemde partijen. Communicatie en 'leren van elkaar' zijn daarbij belangrijke aspecten.

Basissubsidie

Met de basissubsidie verzorgt LEU de begeleiding van de uitvoering van het provinciale weidevogelbeleid. Dit gebeurt door ondersteuning van vrijwilligers, advisering van gebiedscoördinatoren en door advisering van de provincie over de praktische invulling van de weidevogelvisie. Ook is LEU een belangrijke partij in de samenwerking tussen en met de Utrechtse ANV's, LTO-noord en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied (SBNL) in de nieuwe ontwikkelingen ('Akkoord van Utrecht') bij agrarisch natuurbeheer. Tevens adviseert LEU de provincie op dit beleidsterrein. Dit alles ter uitvoering en ondersteuning van het provinciale beleid. Hiermee houdt LEU het provinciale netwerk in stand.

Financiën

Het programma Natuur van het agrarisch cultuurlandschap vertegenwoordigde in 2011 8% van de totale begroting van LEU, als volgt verdeeld:

3.2 Uitvoeringsprogramma: Elementen van het agrarisch cultuurlandschap

Urgentie

In de provincie Utrecht gaat de kwaliteit van en het aantal landschappelijke en cultuurhistorische elementen achteruit. Van veel van die elementen is de streekeigen Ausgangssituatie niet bekend, evenmin als de mate van achteruitgang.

Oorzaken van de achteruitgang zijn onder meer schaalvergroting van de landbouw, het verlies van economische waarde van de elementen, hoge onderhoudskosten, onvoldoende bescherming door wet- of regelgeving, versnipperde verantwoordelijkheid voor behoud en beheer en onvoldoende bewustzijn van ecologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarde van elementen.

De overheid onderstreept het belang van landschappelijke en cultuurhistorische elementen. De Nota Ruimte benoemt nadrukkelijk de kernkwaliteiten van de Nationale Landschappen. Provinciale aanknopingspunten zijn:

- Kwaliteitsgidsen Utrechtse Landschappen: uitwerking kernkwaliteiten van alle Utrechtse landschappen, onderlegger voor de provinciale ruimtelijke Structuurvisie.
- Provinciale Structuurvisie: ruimtelijk beleid van de provincie, rekening houdend met de verschillende belangen en behoeften, zoals de kwaliteit van het landschap.
- Natuurbeheerplan (Subsidieregeling Natuur en Landschap): aanwijzing van regio's en elementen die voor beheersubsidie in aanmerking komen.
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS): onder andere het behoud van het agrarisch landschap.
- Utrecht 2040: strategische analyse van de provincie voor duurzame ontwikkeling van het Utrechtse grondgebied.
- Landschapsverordening: provinciaal besluit ter bescherming van de kwaliteit van het landschap en de natuurwetenschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

LEU helpt betrokken partijen in het behoud en beheer van verdwijnende landschapsbepalende elementen voor de diverse landschappen van de provincie Utrecht.

LEU heeft kennis van zaken en praktijkervaring om bestaande en nieuwe beleidsplannen op dit gebied uit te voeren.

LEU is met haar netwerk in staat het draagvlak voor het behoud en beheer van elementen onder de bevolking te vergroten.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn plaatselijke vrijwilligersgroepen voor natuur- en landschapsbeheer, vrijwillige begeleiders van landschapsprojecten, lokale en regionale historische verenigingen, agrarische natuurverenigingen, agrariërs, amateurarcheologen, gebiedscommissies, gemeenten, eigenaren.

Focus

De komende vier jaar zijn de volgende onderwerpen in ieder geval van belang:

- Uitvoering Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)
- Onderzoek naar beheer van Kleine Cultuurhistorische Elementen (KCE)
- Meetnet Kleine Landschapselementen (MKLE)
- Herstelprojecten (knotbomen, heggen, landheken)
- Uitvoering van Landschapsontwikkelingsplannen (LOP's)

Doelen

- Vergroten van de kennis over de ligging en staat van onderhoud van elementen (inventariseren, monitoren, beschikbaar maken van analyse).
- Realiseren van fysiek beheer en herstel van de meest karakteristieke elementen van de Utrechtse landschappen, zoals aangegeven in de Kwaliteitsgidsen.
- Toename van het aantal actieve vrijwilligers voor behoud en beheer van elementen in het agrarisch cultuurlandschap.
- Introductie van het 'ensembledenken' (integreren van rode, groene en blauwe elementen) bij beleidsmakers en uitvoerders in de praktijk.

Centrum voor Beeldende Kunst Utrecht is, net als Landschap Erfgoed Utrecht, van mening dat erfgoed en landschap onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. In het geven van een (nieuwe) identiteit aan een plek of gebied kan een kunstenaar als onderzoeker, als vrijdenker of als medeontwerper een meerwaarde genereren. De kunstenaar dringt de wereld binnen van de boer, de planoloog, de natuurspecialist, de landschapsarchitect of de dorpeling. De resultaten zijn divers en geven het rijke scala aan beeldende mogelijkheden in ruimtelijke ontwikkelingen. Al enige jaren werkt Centrum voor Beeldende Kunst Utrecht zeer succesvol samen met Landschap Erfgoed Utrecht. Een samenwerking die inspireert en leidt tot waardevolle projecten, zoals 'Boerenverstand' dat in 2010 werd genomineerd voor de Dutch Design Awards.

Wout Hoogendijk, adviseur Kunst in Opdracht, Centrum voor Beeldende Kunst Utrecht

Basissubsidie

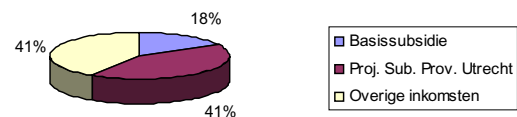
Met de basissubsidie verzorgt LEU:

- Ontwikkelen en beheren van een kennisbasis voor het landschapsdeel van de SNL en de provinciale landschapsverordening.
- Ondersteunen en uitvoeren bij de doorwerking van de kwaliteitsgidsen.
- Voortgaande ontwikkeling van LEU als expertisecentrum op het gebied van landschap voor de provincie Utrecht met focus op adviseren en doorvertalen van het provinciale landschapsbeleid. Dit alles ter uitvoering en ondersteuning van de uitvoering van het provinciale beleid. Hiermee houdt

LEU het provinciale netwerk in stand en behoudt zij expertise over het Utrechtse landschap.

Financiën

Het programma Elementen van het agrarisch cultuurlandschap vertegenwoordigde in 2011 18% van de totale begroting van LEU, als volgt verdeeld:

3.3 Uitvoeringsprogramma: Erven en linten

Urgentie

Erven en boerderijlinten hebben in Utrecht een bijzondere betekenis door hun ruimtelijke samenhang en hun specifieke betekenis voor de ontginning van het landschap. Het zijn de meest opvallende onderdelen van het agrarisch cultuurlandschap en ze dragen in sterke mate bij aan de beleving ervan. Dankzij een ingewikkeld samenspel van groene, blauwe en rode elementen met elk hun eigen, vaak historische functie, vertellen erven en linten een samenhangend verhaal over de geschiedenis en ontginning van het landschap.

Maar in de huidige tijd dreigen erven en boerderijlinten om uiteenlopende redenen hun ruimtelijke kwaliteit te verliezen. Mechanisatie en schaalvergroting in de landbouw verandert de betekenis en uitstraling van erven. Veel erven en boerderijen gaan over in niet-agrarische handen, waardoor historische kennis en betrokkenheid verdwijnt. Er bestaat een steeds grotere neiging om tegen de boerderijlinten aan te bouwen. Door beperkte regelgeving worden weinig kwaliteitseisen aan erven gesteld. De eigenaren vormen een diffuse groep en zijn daardoor moeilijk te benaderen. Op die manier gaat de samenhang van boerderijlinten verloren en ontstaat een verzameling van losse erven.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

LEU kan met kennis van zaken en met behulp van het brede netwerk een bijdrage leveren aan een goede kwaliteit van herbestemmingen en transformaties van erven en boerderijlinten.

LEU heeft de kennis én het netwerk om erfeigenaren en overheden te adviseren en ondersteunen. Het Stamu vervult een loketfunctie voor de gemeenten.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn plaatselijke vrijwilligersgroepen voor natuur- en landschapsbeheer, lokale en regionale historische verenigingen, agrarische natuurverenigingen, gemeenten, gebiedscommissies, boerderij- en landgoedeigenaren, WMMN, Boerderijstichting Utrecht.

Focus

De komende vier jaar zijn de volgende activiteiten urgent:

- Ruimtelijke ontwikkeling van erven en linten: concrete uitvoering van de inrichting van erven, scans van erven en advisering over de inrichting, eventueel opzetten van een ervenconsulentschap.
- Opzetten en uitvoeren van concrete voorbeeldprojecten voor de borging van de gaafheid van linten, gebiedsgericht en met inzet van alle betrokken partijen.
- Advisering aan gemeenten, instellingen en particuliere eigenaren op diverse niveaus.
- Voortbouwen op verspreiden van kennis en creëren van draagvlak voor ontwikkeling van erven en linten met oog voor ruimtelijke kwaliteit. Hierbij speelt bijvoorbeeld de website www.ervenvanutrecht.nl, die in 2011 door LEU is ontwikkeld, een belangrijke rol.

Doelen

- In nieuwe ruimtelijke plannen blijven erven en linten goed zichtbaar of worden beter zichtbaar.
- De ruimtelijke kwaliteit van erven en linten wordt verbeterd (groen en rood, herstel, beheer en/of herbestemming gebouwen).
- Structuren van linten blijven ruimtelijk herkenbaar.
- Meer inwoners en toeristen kennen de geschiedenis van erven en linten.
- Vergroten van draagvlak voor behoud en beheer van erven en linten.

Basissubsidie

Met de basissubsidie verzorgt LEU:

- Op orde brengen en houden van een kennisbasis (onder andere via de website of via deskundigheidsbevordering door bijeenkomsten voor de doelgroepen).
- Geven van een eerste erf- of lintadvies aan gemeenten en eigenaren; voor vervolgadvisering moeten gemeenten en eigenaren zelf betalen.
- Ondersteunen van gemeenten in hun (ruimtelijk) beleid: tevens een concrete opdracht van de provincie aan het Stamu.

LEU vervult bij deze activiteiten de rol van initiatiefnemer en verbinder omdat deze niet als vanzelf door de eigenaren of gemeenten worden opgepakt of ge-

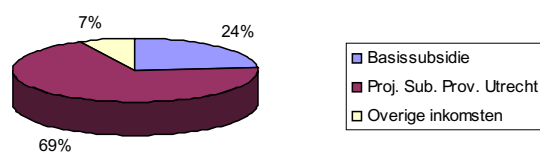
Landschap Erfgoed Utrecht heeft getoond een goede en krachtige partner te zijn wanneer het gaat om het verwezenlijken van wensen van een gebied naar de concrete uitvoering in het veld. Klompenpaden zijn daar een mooi voorbeeld van. Het verbinden van lokale initiatieven tot een gebiedsbedekkend wandelnetwerk voor zowel bewoners als bezoekers vraagt om een professionele en duurzame aanpak. Landschap Erfgoed Utrecht kan dat, gelukkig.

Jaap Floor, Programmamanager, Projectbureau SVGV/ Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland

financierd. Deels omdat de middelen en kennis ontbreken, deels omdat de urgentie en het effect eerst duidelijk moeten worden gemaakt. Dit resulteert vaak tot vervolgacties van eigenaren zelf. Projecten en uitgebreidere advisering worden vervolgens grotendeels met andere middelen gerealiseerd.

Financiën

Het programma Erven en linten vertegenwoordigde in 2011 3% van de totale begroting van LEU, als volgt verdeeld:

3.4 Uitvoeringsprogramma: Landgoederen en buitenplaatsen

Urgentie

Utrecht kenmerkt zich door een zeer groot aantal landgoederen en buitenplaatsen. De ruimtelijke kwaliteit van deze bijzondere complexen van landschap, tuinen en vaak monumentale gebouwen en hun geschiedenis is echter lang niet bij iedereen bekend die ermee te maken krijgt. Veel landgoederen en buitenplaatsen zijn particulier eigendom en niet toegankelijk voor publiek. Het gevaar bestaat dat bij ruimtelijke ontwikkelingen de kwaliteit van landgoederen en buitenplaatsen onder druk komt te staan. Samenwerking met en ondersteuning van gemeenten en eigenaren is belangrijk.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

LEU kan vanuit haar kennis van het veld, de uitvoeringspraktijk en haar netwerk, uitstekend het provinciale beleid voor landgoederen en historische buitenplaatsen ondersteunen. Onder meer door:

- Relatiebeheer en advies aan buitenplaatseigenaren en overheden bij beheer- en inrichtingsvraagstukken.
- Verbinden van en samenwerken met andere organisaties, eigenaren en belangenbehartigers.
- Inzetten van kennis en expertise bij deelname aan projecten van anderen.
- Behoud en beheer: beheerploegen voor onderhoud aan buitenplaatsen.
- Ruimtelijke ordening: advies en kennisuitwisseling overheden en eigenaren buitenplaatsen.

Het Stamu vervult een loketfunctie voor de gemeenten.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn onder andere plaatselijke vrijwilligersgroepen voor natuur- en landschapsbeheer, lokale en regionale historische verenigingen, agrarische natuurverenigingen, gemeenten, gebiedscommissies, boerderij- en landgoedeigenaren, WMMN, Utrechts Particulier Grondbezit (UPG).

Focus

De komende vier jaar zien wij als meest urgent de inzet voor:

- Ruimtelijke ontwikkeling van landgoederen en buitenplaatsen: concrete uitvoering van het beheer

van landgoederen en buitenplaatsen, advisering over de inrichting van landgoederen en buitenplaatsen, opzetten van een overlegplatform voor landgoederen en eventueel een landgoederenconsulentschap.

- Opzetten en uitvoeren van concrete voorbeeldprojecten voor beheer, behoud en ontwikkeling van landgoederen en buitenplaatsen, gebiedsgericht en met inzet van alle betrokken partijen.
- Advisering aan gemeenten, instellingen en particuliere eigenaren op diverse niveaus.
- Betrekken van eigenaren, overheden en publiek bij verspreiden van kennis en creëren van draagvlak voor ontwikkeling landgoederen en buitenplaatsen, onder meer via het Jaar van de Historische Buitenplaats 2012 en mogelijk via een website.
- Kostendekkend inzetten van beheerploegen voor onderhoud van buitenplaatsen. Dit in aansluiting op het plan van de provincie Utrecht om eigenaren van buitenplaatsen met vouchers financieel te ondersteunen bij groenbeheer, onderzoek en het opstellen en uitvoeren van masterplannen.

Doelen

- In nieuwe ruimtelijke plannen blijven landgoederen en buitenplaatsen goed zichtbaar of worden beter zichtbaar.
- De ruimtelijke kwaliteit van landgoederen en buitenplaatsen wordt verbeterd (beheer landschappelijk groen, herstel en beheer historische tuinen, herstel en/of herbestemming gebouwen).
- Structuren van de grotere Utrechtse landgoederenzones blijven ruimtelijk herkenbaar.
- Meer inwoners en toeristen kennen de geschiedenis van de Utrechtse landgoederen en buitenplaatsen.
- Vergroten van het draagvlak voor behoud en beheer van landgoederen en buitenplaatsen.
- Vergroten van de toegankelijkheid van landgoederen en buitenplaatsen voor recreanten en toeristen.

Basissubsidie

Met de basissubsidie verzorgt LEU:

- Op orde brengen en houden van een kennisbasis (bijvoorbeeld via een nog te realiseren website of via deskundigheidsbevordering door bijeenkomsten voor de doelgroepen).
- Geven van een eerste landgoed- of buitenplaatsadvies aan gemeenten en eigenaren, voor vervolg-

Landschap Erfgoed Utrecht is een fijne club waar veel vakkennis zit over natuurbeheer en de regelgeving op het gebied van beheer. Daarnaast denkt ze goed met haar 'klanten' mee bij het maken van nieuwe plannen voor natuurontwikkeling of herstel van oude landschapselementen. Voor vrijwilligers zijn er zeer veel mogelijkheden. Landschap Erfgoed Utrecht initieert en begeleidt een keur aan activiteiten: vrijwilligers kunnen hun hart ophalen, er is voor ieder wat wils! De club staat open voor vernieuwing en het uitproberen van nieuwe ideeën. Al met al een prettige club om mee samen te werken.

Govert Bos, beheerder Landgoed Scherpenzeel

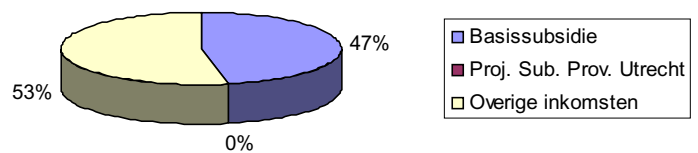
advisering moeten gemeenten en eigenaren zelf betalen.

- Ondersteunen van gemeenten in hun (ruimtelijk) beleid. Dit is een concrete opdracht van de provincie aan het Stamu.

LEU vervult bij deze activiteiten de rol van initiatiefnemer, adviseur en verbinder omdat deze niet als vanzelf door de eigenaren of gemeenten worden opgepakt of gefinancierd. Deels omdat de middelen en kennis ontbreken, deels omdat de urgentie en het effect eerst duidelijk moeten worden gemaakt. Dit resulteert vaak in vervolgacties van eigenaren of gemeenten zelf. Beheer van het groen, projecten en uitgebreide advisering worden vervolgens grotendeels met andere middelen gerealiseerd.

Financiën

Het programma Landgoederen en buitenplaatsen vertegenwoordigde in 2011 9% van de totale begroting van LEU, als volgt verdeeld:

Hester Kuiper, hoofd museale zaken/conservator, Slot Zuylen

3.5 Uitvoeringsprogramma: Collecties en verhalen

Urgentie

Collecties en verhalen vormen uitgangspunten om betrokkenheid bij het publiek teweeg te brengen. Ze zijn een bron van bewustwording van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarmee creëren ze ook draagvlak voor behoud, beheer en ontwikkeling van diezelfde omgeving.

Het behoud van collecties brengt hoge kosten en veel werk met zich mee. Daarom is het voor erfgoedinstellingen belangrijk om afwegingen te maken in wat men wel en niet behoudt. Dit geldt niet alleen voor collecties, maar ook voor monumenten en landschappen. Ook in ruimtelijke ontwikkelingen en de nieuwe Monumentenwet (MoMo) zijn behoudkeuzes noodzakelijk. Bij het maken van keuzes is het van belang om te kijken vanuit de samenhang binnen de 'Collectie Utrecht'. Dit vraagt om een blik met enige distantie.

Van erfgoedinstellingen wordt steeds nadrukkelijker gevraagd om hun publiekmaatschappelijke betekenis te laten zien. Zij moeten nadenken over hun profilering. Wat is hun maatschappelijke betekenis? Welk verhaal wil men vertellen en aan wie? En hoe sluit dat aan bij de verhalen die anderen vertellen? Hoe kunnen meerdere verhalen elkaar versterken?

Er komt veel op erfgoedinstellingen af. Men moet met minder middelen meer doen en over de gewenste kennis beschikken om keuzes te kunnen maken. Vanuit provinciaal oogpunt is het van belang erfgoedinstellingen te verleiden om zó te kiezen dat gebiedsgerichte of thematische samenhang in de Utrechtse collecties en verhalen wordt versterkt. Vanwege een solide kennisbasis en als verbinder met overzicht in het veld is LEU de aangewezen partij om hen hierin bij te staan.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

LEU is sterk in het ontwikkelen van nieuwe wegen en het versterken van bestaande kanalen om de betrokkenheid van publiek bij de leefomgeving ('eigenaarschap') te bevorderen door middel van collecties en verhalen.

LEU heeft bewezen een verleidende en verbindende rol te kunnen spelen bij het stimuleren van samenwerking op gebiedsgericht en thematisch vlak tussen partners, zodat de verhalen in samenhang verteld kunnen worden. Hierbij ligt de nadruk op de door de provincie aangedragen thema's. LEU is dé organisatie om vanuit haar kennis, netwerk en expertise advies te bieden aan erfgoedinstellingen met betrekking tot behoud en beheer van collecties en de keuzes die daarin gemaakt moeten worden.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn lokale en regionale historische verenigingen, lokale en regionale (streek)musea, amateur-archeologen, archieven, bibliotheken en de landelijke overlegstructuur Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM).

Focus

De komende vier jaar ligt de focus bij het op eigen tijdse wijze (helpen) ontsluiten van collecties en verhalen voor diverse publieksgroepen (museale collecties, archeologische vondsten, archiefstukken, geschiedenis, oral history), met accent op de door de provincie Utrecht gekozen thema's: presenteren van cultuurhistorische waarde van productielandschap, historische buitenplaatsen en militair erfgoed aan een breed publiek. Hierbij ligt de nadruk op een gebiedsgerichte samenwerking, waarbij partijen met elkaar worden verbonden. Deze focus borduurt voort op het gedachtegoed van het provinciale beleid van de afgelopen jaren in het kader van 'van Collectie naar Connectie' en 'de Utrechtse Schatkamer'. We zien een kans bij het (samen) uitwerken van thematische, gebiedsgerichte projecten binnen het kader van de provinciale Collectie Utrecht. Dit leidt voor het publiek tot een samenhangend aanbod, gericht op actuele vraagstukken.

Doelen

- Grotere publieke bewustwording van verleden, heden en de toekomst van provincie Utrecht en van de betekenis en waarde van erfgoed in de directe omgeving.
- Betere benutting van collecties ten behoeve van publiekstoepassingen, inclusief digitale ontsluiting, oral history en dergelijke.
- Beter behoud en beheer van collecties.

Nieuwe projecten ontwikkelen is leuk maar kost veel tijd, ook al werk je samen met verschillende partijen. En waarom het wel uitvinden? Landschap Erfgoed Utrecht heeft het project 'Schoffels en schoorstenen' vertaald voor Amersfoort. In een paar bijeenkomsten en mails was Amersfoort een mooi erfgoedproject rijker waarin leerlingen onder andere kennis maken met de fotocollectie van ons archief. Alle betrokken partijen konden hun kennis toevoegen aan het bestaande concept, wat werd verwerkt door Landschap Erfgoed Utrecht. Een snelle, prettige en doeltreffende werkmethode.

Esther Slijkerman-Buddingh, medewerker Communicatie en Educatie, Archief Eemland

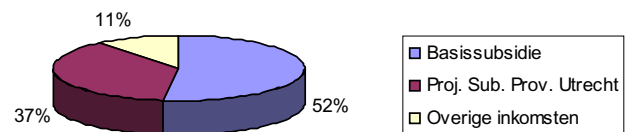
Basissubsidie

Met de basissubsidie verzorgt LEU:

- 'Verleiden' en verbinden van alle betrokken partijen.
- Kennis (advies en expertise) en kennisoverdracht.

Financiën

Het programma Collecties en verhalen vertegenwoordigde in 2011 11% van de totale begroting van LEU. Behalve financiering uit de basissubsidie zijn bepaalde projecten mogelijk te (co-)financieren met middelen van derden. Doorgaans zijn hiervoor echter moeilijk financiers te vinden.

Ik heb met mijn klassen het project Tastbare Tijd uitgevoerd. Ik vond het vooraf best spannend om die hele organisatie op me te nemen, maar het is fantastisch verlopen. Landschap Erfgoed Utrecht heeft me veel werk uit handen genomen. Ze leverde het lesmateriaal aan en zorgde voor begeleiding door vrijwilligers. Zowel leerlingen als collega's waren heel enthousiast over het project!

Gijs Bos, docent aardrijkskunde, Amadeus Lyceum Leidsche Rijn

3.6 Uitvoeringsprogramma: Onderwijs

Urgentie

Kinderen krijgen op school veelal geen specifieke lesstof over de directe leefomgeving voorgeschoteld. Ook vanuit huis krijgen zij niet noodzakelijkerwijs informatie over de achtergrond van hun leefomgeving mee. Zonder een gerichte inspanning op het gebied van erfgoededucatie valt niet automatisch te verwachten dat kinderen zich bewust worden van de (historische) waarde van landschap en erfgoed.

Scholen zijn de ultieme plekken om een grote diversiteit aan mensen te bereiken. Dat is op latere leeftijd veel lastiger. Door schoolkinderen op jonge leeftijd kennis te laten maken met de waarde van landschap en erfgoed, begrijpen zij beter hoe belangrijk het is om hier met respect mee om te gaan. Ze nemen dan later eerder zelf verantwoordelijkheid voor het behoud en beheer ervan.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

Op het gebied van erfgoededucatie is LEU hét expertisecentrum van de provincie Utrecht. LEU ontwikkelt lesmateriaal voor basis- en voortgezet onderwijs waarbij LEU zich in hoge mate laat leiden door provinciale beleidsthema's, zoals buitenplaatsen. Belangrijker nog dan het maken van lesmateriaal, is de infrastructuur die ervoor zorgt dat scholen erfgoededucatie in hun lesprogramma opnemen. In samenwerking met Kunst Centraal onderhoudt LEU een langdurige relatie met het onderwijsveld. Bij het ontsluiten van verhalen voor onderwijsdoelgroepen kunnen erfgoedinstellingen meeliften met dit netwerk, gebruik makend van de didactische kennis die binnen LEU voorhanden is.

Met het uitvoeringsprogramma Onderwijs neemt LEU de verantwoordelijkheid om bij de jongste bewoners van de provincie Utrecht (tussen 4 en 17 jaar) een stevig fundament te leggen voor betrokkenheid bij de leefomgeving.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn scholen (primair en voortgezet onderwijs), gemeenten, Kunst Centraal, Scholen in de Kunst, IVN (Vereniging voor natuur- en milieueducatie), Natuur- en Milieueducatie (NME) en het Vakoverleg Erfgoededucatie.

Focus

De komende vier jaar willen wij (blijvend) inzetten op:

- Ontwikkelen en uitvoeren van erfgoededucatie voor leerlingen in de leeftijd van 4 tot en met 17 jaar.
- Ondersteunen van leerkrachten bij het uitvoeren van erfgoededucatie.
- Het verder inbedden van erfgoededucatie in schoolbeleid door middel van het ontwikkelen van lesmateriaal, nieuwsbrieven en websites, het organiseren van bijeenkomsten en dergelijke.
- Adviseren en ondersteunen van culturele en landschappelijke instellingen bij het ontwikkelen van educatieve producten.
- Samenwerken met gemeenten en andere cultuureducatiepartners om erfgoededucatie stevig in het onderwijscurriculum te verankeren.
- Aanbieden van erfgoededucatie aan Brede scholen (naschoolse opvang, kinderopvang). Hiertoe voert LEU in samenwerking met Kunst Centraal tot eind 2012 een pilot uit om de levensvatbaarheid te onderzoeken.
- Verbreden van het aandachtsgebied met landschapseducatie, toegespitst op het cultuurlandschap en aansluitend bij de 'groene' beleidslijnen van de provincie. Hierin samenwerken met bestaande organisaties zoals NME en IVN.

Doelen

- Zoveel mogelijk kinderen bereiken (en waardering van landschap en erfgoed stimuleren) via scholen, educatieve projecten en advisering/ondersteuning van en samenwerking met scholen en erfgoedinstellingen.
- Behouden van de positie als provinciaal expertisecentrum op het gebied van erfgoededucatie.
- Samenwerken met (educatie-)partners op het brede gebied van erfgoed, cultuur en landschap.

Basissubsidie

Met de basissubsidie verzorgt LEU het adviseren, ondersteunen, uitvoeren, kennis delen en alle andere taken die nodig zijn om scholen (primair en voortgezet onderwijs) in staat te stellen invulling te geven aan hun erfgoededucatie. Behalve met financiering

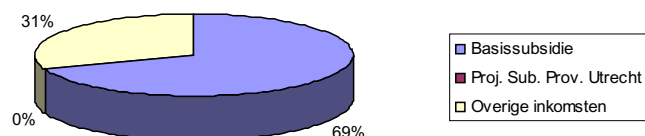
De contacten met Landschap Erfgoed Utrecht hebben voor de lerarenopleiding Geschiedenis van de Hogeschool Utrecht een duidelijke meerwaarde. Studenten worden onder meer opgeleid voor het geven van omgevingsonderwijs. In de stagepraktijk blijkt het vaak een drempel om buiten de bestaande lesboeken op middelbare scholen, op maat gesneden projecten op te zetten voor dit type onderwijs. Het is een verademing dat wij onze studenten de producten van Landschap Erfgoed Utrecht kunnen laten zien. Ze kunnen die als kant en klare lespakketten gebruiken op hun stagescholen. Op die manier brengen ze vernieuwend materiaal in op hun stagescholen waar dikwijls nog weinig met omgevingsonderwijs wordt gedaan. Naast de lespakketten maken onze studenten in hun lessen graag gebruik van de afleveringen van de tv-serie het Verleden van Utrecht. Tenslotte vormt de website van de regionale canons voor de studenten een poel van ideeën bij de voorbereiding van hun lessen. De medewerkers van Landschap Erfgoed Utrecht informeren de Hogeschool goed over hun nieuwe producten. Ze zijn bovendien goed op de hoogte van de regionale geschiedenis en zeer creatief in het vinden van vormen om materiaal didactisch aantrekkelijk en bruikbaar te maken voor leerlingen.

Leen Alberts, docent Geschiedenis, Instituut Archimedes, Hogeschool Utrecht

uit de basissubsidie wordt dit programma met enkele tijdelijke subsidies in het kader van het Collegeakkoord bekostigd. Scholen dragen per klas bij in een tegemoetkoming van de kosten. Er zijn weinig andere bronnen van financiering te verwachten.

Financiën

Het programma Onderwijs vertegenwoordigde in 2011 9% van de totale begroting van LEU, als volgt verdeeld:

Toen onze samenwerking in 2003 startte waren de Klompenpaden nog 'spiksplinternieuw'. Landschap Erfgoed Utrecht zocht een coördinator voor het Broekpad en het Oudenhorsterpad. Daar hadden wij wel oren naar. Wij sturen nu een groep vrijwilligers aan die de beide paden mooi schoon en begaanbaar houden. Zo kunnen veel mensen genieten van de natuur in dit prachtige stukje van de Gelderse Vallei. Landschap Erfgoed Utrecht ondersteunt ons hierbij. Ze snapt waar we mee bezig zijn en gezamenlijk zetten we de schouders onder nieuwe projecten en maken we plannen voor het onderhoud van bestaande projecten. De medewerkers van Landschap Erfgoed Utrecht ondersteunen ons met advies en het leggen van contacten. Onze samenwerking is perfect. Zelfs als we soms een andere mening hebben wordt die gerespecteerd. We zien de toekomst zonnig tegemoet!

Catharina Ploeg, bewoner/eigenaar, Hoeve 'De Beek'

3.7 Uitvoeringsprogramma: Routes

Urgentie

De provincie Utrecht heeft de ambitie om het platteland te ontsluiten en toegankelijk te maken voor publiek door het ontwikkelen van wandelpaden en fietsroutes. Ze wil dé Nederlandse wandelprovincie zijn. Ook verschillende Utrechtse gemeenten willen wandelen stimuleren. Bij het publiek is wandelen ook in toenemende mate populair. Er is een toenemende vraag naar wandelroutes, niet alleen in natuurgebieden zoals de Utrechtse Heuvelrug maar ook in de eigen omgeving. Belangrijkste doelgroepen zijn: recreanten, toeristen, vrijwilligers, grondeigenaren en -gebruikers, initiatiefnemers (agrariërs, vrijwilligers, gemeenten).

Bij het ontwikkelen van wandel- en fietsroutes loopt men tegen verschillende uitdagingen aan. Het Utrechtse cultuurlandschap is doorgaans beperkt toegankelijk voor het publiek. Er is nadrukkelijke medewerking van grondeigenaren nodig om aantrekkelijke routes te kunnen ontwikkelen. Ook de verbindingen tussen stad en land moeten worden verbeterd, evenals de toegankelijkheid van stedelijk erfgoed.

Positie van Landschap Erfgoed Utrecht

LEU heeft vele jaren ervaring met het maken van routes dwars door het cultuurlandschap. Onze Klompenpaden zijn veruit de bekendste, maar ook andere routes mogen niet ontbreken. Dit doet zij met de medewerking van de grondeigenaren, de inzet van vele vrijwilligers bij het maken van de routes én door middel van langjarig beheer. Gemeenten ondersteunen dit door een bijdrage te leveren aan een Steunpunt voor Klompenpaden dat is ondergebracht bij LEU. LEU heeft met het steunpunt in de provincie Utrecht de rol van coördinator (afstemming voor Klompenpaden), ondersteuner (van vrijwilligers en gemeenten), verbinder (van de bij Klompenpaden betrokken partijen) en is ook de link naar de gebruiker, het publiek, door informatievoorziening (zoals website en folders) en klachtenafhandeling. Deze rollen zijn belangrijk voor het bewaken en borgen van een constante kwaliteit en een kosteneffectieve werkwijze.

LEU kan een uitgebreid netwerk van grondeigena-

ren (agrariërs, particulieren) en vrijwilligers inzetten om wandel- en fietsroutes te realiseren.

Belangrijkste (netwerk)partners zijn de plaatselijke vrijwilligersgroepen voor natuur- en landschapsbeheer, lokale en regionale historische verenigingen, agrarische natuurverenigingen, agrariërs/eigenaren, gemeenten, gebiedscommissies, uitgevers, Landschapsbeheer Gelderland.

Focus

De komende vier jaar ligt de kern van de activiteiten van LEU bij:

- Realiseren van Klompenpaden, maar ook andere cultuurhistorische en/of landschappelijke routes in de hele provincie.
- Beheren en onderhouden van bestaande Klompenpaden.
- Ondersteunen van initiatiefnemers bij het ontwikkelen van routes.
- Coördinatie van de Utrechtse Klompenpaden (activiteiten Steunpunt).
- Voortgaande ontwikkeling van diverse cultuurhistorische en landschappelijke routes in en door het Utrechtse cultuurlandschap: Klompenpaden, aardkundige (fiets)routes, TRAP-routes (Toeristisch Recreatief Archeologisch Project), 'ommetjes' en netwerkverbindingen.
- Verbinden van themaroutes aan provinciale merklocaties (Pyramide van Austerlitz, De Ronde Venen en militair landschap zoals de vliegbasis Soesterberg).
- Aanleg van routes combineren met informeren van publiek over landschap en erfgoed en herstel en aanleg van landschappelijke en cultuurhistorische elementen.
- Ontwikkelen van mogelijkheden met nieuwe media bij routes.
- Versterken van de samenwerking met andere routeontwikkelaars (zoals lokale instanties, Lange Afstand Wandelpaden, historische uitgeverij Matrij's en VVV's).

Doelen

- Toegankelijk maken van landschap en erfgoed voor publiek (toeristen en recreanten).
- Waarborgen van een goede kwaliteit van bestaande routes en verbetering van de uniformiteit.
- Doelgroep van recreanten en toeristen uitbreiden.
- Verbeteren gebiedsdekking van de routes binnen

De vele prachtige Klompenpaden die Landschap Erfgoed Utrecht de afgelopen jaren heeft ontwikkeld zijn een groot succes en inmiddels een begrip geworden; mijn complimenten! Ook de respectvolle manier van omgang met de grondeigenaren door de medewerkers van Landschap Erfgoed Utrecht verdient een pluim. Het waterschap werkt in de toekomst graag weer mee aan het realiseren van nieuwe Klompenpaden, omdat wij zo een maatschappelijke bijdrage leveren die buiten onze kerntaken ligt. En we laten onze inwoners zien waar we mee bezig zijn.

Ted de Nijs, coördinator Recreatief Medegebruik, Waterschap Vallei & Eem

de provincie en versterken van verbindingen tussen bestaande routes.

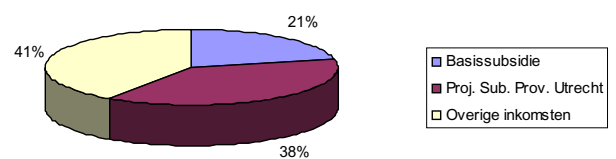
- Bewustzijnsvergroting van de waarde van het landschap bij het publiek.

Basissubsidie

Met de basissubsidie verzorgt LEU de financiering van een groot deel van het Steunpunt Klompenpaden. Dit steunpunt verzorgt de instandhouding van de Klompenpaden. De basissubsidie wordt aangevuld met een bijdrage van gemeenten die een of meer Klompenpaden hebben. De ontwikkeling van routes (en producten voor routes) wordt in bijna alle gevallen geheel met projectgelden van derden gerealiseerd. LEU is merkhouders van de Klompenpaden. Na het maken van de Klompenpaden is het langjarige beheer en de instandhouding, de promotie en de productontwikkeling van belang.

Financiën

Het programma Routes vertegenwoordigde in 2011 9% van de totale begroting van LEU, als volgt verdeeld:

4. Landschap Erfgoed Utrecht onderweg naar de toekomst

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze Landschap Erfgoed Utrecht een vertaling van dit beleidsplan naar de jaarlijkse werkplannen realiseert. Daarin moeten de aangekondigde bezuinigingen worden meegenomen.

Landschap Erfgoed Utrecht ontvangt het grootste deel van haar subsidie van de provincie Utrecht. Een deel van deze subsidie (de basissubsidie) wordt met een inhoudelijke opdracht in een kaderbrief langjarig toegezegd. Deze verwachten wij in de zomer van 2011. Op basis daarvan dient LEU in het najaar van 2011 de subsidieaanvraag 2012 in. Ook stelt ze het bijbehorende werkplan en de begroting 2012 voor de provincie op. Wij gaan ervan uit dat de inhoudelijke opdracht aansluit op dit beleidsplan, maar nog niet kan voorsorteren op de concrete doorwerking van de bezuinigingen. Omdat deze deels nog niet definitief bekend zijn over de gehele beleidsperiode heen en omdat er nog een inhoudelijke discussie gewenst is tussen LEU en de provincie over de diverse keuzes die op programmaniveau gemaakt kunnen worden.

Op programmaniveau werkt ook door welke bezuinigingen er te verwachten zijn op de overige subsidies en inkomsten van LEU. Deze zijn naar verwachting substantieel, maar evenmin al precies bekend. Ook het acquisitiepotentieel voor de komende jaren is onzeker. Ten aanzien van de overige subsidies en inkomsten kunnen we dus nog niet volledig inschatten wat succesvol wordt en voor welke programma's we nieuwe middelen kunnen vinden. We gaan in ieder geval inzetten op acquisitie voor de meest kansrijke programma's.

Dat maakt concrete keuzes op dit moment dan ook nog niet mogelijk. Eén keuze die we in ieder geval wel maken, is niet primair te bezuinigen op de kosten en activiteiten die nodig zijn voor ons netwerk en de organisatie (paragraaf 2.4). Die vormen namelijk de basis waarop wij onze uitvoeringsprogramma's kunnen uitvoeren. De kern moet daarom in tact blijven, uiteraard in passend afgeslankte vorm.

Concrete doorwerking van de bezuinigingen op programmaniveau zullen we in het najaar met de provincie bespreken, als uitwerking van ons werkplan 2012. Met als uitgangspunt dat we de organisa-

tieken en het netwerk in stand willen houden. In het najaar is ook bekend in welke vorm en met hoeveel en welke mensen (kennis, competenties en expertises) LEU 2012 ingaat. Ook dat bepaalt mogelijke keuzes binnen de programma's. En mogelijk vallen daardoor ook programma's af.

Doorkijk

Een kleine doorkijk is uiteraard wel mogelijk en ook nodig om een afgeslankte organisatie neer te kunnen zetten. De verwachting is dat LEU afscheid moet gaan nemen van een fors deel van het personeel.

Bekend zijn de volgende bezuinigingen:

- 15% bezuiniging op de organisatie als geheel.
- Gefaseerde bezuiniging op cultuureducatie.
- Gefaseerde bezuiniging op het Stamu.
- Beëindiging van de regeling de Utrechtse Schatkamer: vervalt met ingang van 2012.
- Vrijwel alle AVP-subsidies vervallen.
- Enkele incidentele subsidies voor landschapsbeheer vervallen al met ingang van 2011.

Ook andere subsidiegevers, zoals gemeenten en fondsen, bezuinigen. Dit betekent vooralsnog niet dat wij bepaalde activiteiten helemaal niet meer kunnen uitvoeren. De kunst is te bepalen welke activiteiten in welke intensiteit een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan het bereiken van onze doelen. En tevens is de kunst meer middelen uit 'de markt' te halen voor het bereiken van onze doelen. Dit laatste zonder dat dit conflicteert met de regels voor staatssteun.

Wij voorzien met de kennis van vandaag derhalve een flinke krimp op:

- Inzet voor cultuureducatie.
 - Ondersteunen van gemeenten in hun erfgoedbeleid (onder andere door het Stamu).
 - Inzet van de landschapsbeheerploegen.
 - Inzet in uitvoeringsprojecten in het landelijk gebied, met name voor (cultuur)landschap en natuur, maar ook voor de routes.
 - Inzet als verbinder voor partners/netwerk op projecten voor nieuwe media en ontsluiting van collecties (onder andere de Schatkamer).
- Dat betekent krimp binnen alle uitvoeringsprogramma's uit dit beleidsplan. De precieze consequenties zijn op 1 januari 2012 bekend.

Postbus 121 3230 AC De Bilt
T 030 220 55 34
E info@landschaperfgoedutrecht.nl
www.landschaperfgoedutrecht.nl

LANDSCHAP ERFGOED UTRECHT